

TEESID
UKRAINA, VENEMAAGA
TAASÜHINEMISE
300. AASTAPÄEVA KOHTA
(1654 – 1954)

EESTI BIIKLIK KIRJASTUS

F-19938 VI

TEESID
UKRAINA VENEMAAGA
TAASÜHINEMISE
300. AASTAPÄEVA KOHTA
(1654 — 1954)

*Heaks kiidetud
Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee
poolt*

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1954

300 AASTAT tagasi, 1654. aasta jaanuaris, kuulutati Perejaslavi Raadal ukraina rahva võimsa tahteavaldusena välja Ukraina taasühinimine Venemaaga. Selle ajaloolise aktiga viidi lõpule vabadustarmastava ukraina rahva kauakestnud võitlus võõramaiste orjastajate vastu, vene rahvaga ühtses Vene riigis taasühinemise eest. Ukraina Venemaaga taasühinemise 300. aastapäev on väljapaistva ajaloolise sündmusena suureks pidupäevaks mitte ainult ukraina ja vene rahvale, vaid ka kõigile Nõukogude Liidu rahvastele.

Taasühinemisel oli määratu suur tähtsus kahe suure rahva edasisele ajaloolisele arengule, «kes on nii lähedased nii keele kui ka elukoha, iseloomu ja ajaloo poolest» (Lenin).

Sidunud oma saatuse jäädavalt vene vennasrahvaga, päästis ukraina rahvas enda võõramaisest orjastamisest ja kindlustas oma rahvusliku arenemise võimaluse. Ühtlasi aitas Ukraina taasühinimine Venemaaga paljus kaasa Vene riigi tugevnemisele ja tema rahvusvahelise autoriteedi tõusule. Ühises võitluses ühiste vaenlaste — tsarismi, feodaalide ja kapitalistide — vastu ning võõramaiste röövvalitajate vastu kasvas ja tugevnes Venemaa ja Ukraina töötajate sõprus. Imperialismi ajastul juhtis seda võitlust maailma kõige revolutsioonilisem vene töölisklass, kelle eesotsas oli tema võitlusavangard — kommunistlik partei. Vene töölisklass viis Venemaa rahvad maailma-ajaloolise võiduni isevalitsuse, seejärel ka mõisnike ja kapitalistide üle.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon tegi jäädavalt lõpu endise tsaari-Venemaa rahvaste sotsiaalsele ja rahvuslikule rõhumisele, lõi tingimused sotsialistlike rahvaste kujunemiseks ja rajas alused nende tihedale koostööle kommunistliku ühiskonna ülesehitamises.

Ukraina, vene ja teiste meie maa rahvaste sõprus ja vennalik liit tugevnesid ja karastusid kodusõja ning välismaise interventsiooni karmidel aastatel, sotsialistliku ülesehitustöö protsessis, Suure Isamaasõja ajaloolistes lahingutes saksa fašistlike röövvalutajate vastu. NSV Liidu rahvaste vääramatu sõprus on paljurahvuselise Nõukogude sotsialistliku riigi tähtsamaid aluseid ja Nõukogude vennasvabariikide kõigi edusammude peatingimus.

NSV Liidu vabade ja võrdõiguslike rahvaste vääramatu sõpruse innustajaks on kommunistlik partei. Juhtides Nõukogude Liidu rahvaste võitlust kommunismi võidu eest, tugevdab kommunistlik partei töölisklassi ja talurahva liitu — nõukogude ühiskonna vankumatut alust. Partei hoolitseb väsimatult kõigi Nõukogude Liitu kuuluvate rahvaste arenemise eest, peab lepitamatut võitlust kodanliku natsionalismi avalduste vastu ning kasvatab nõukogude inimesi rahvaste sõpruse, nõukoguliku patriotismi ja proletarse internatsionalismi vaimus.

Kõik NSV Liidu rahvaste ajaloolised kogemused annavad kujukalt tunnistust sellest, kui määratu suur tähtsus on nende sõprusel suure vene rahvaga, kui võitmatu jõud on vennalikul liidul ja tihedal koostööl kõigi meie maa rahvaste vahel, kes on kommunistliku partei juhtimisel üles ehitanud sotsialismi ja sammuvad nüüd kindlalt edasi kommunismi triumfile.

I

1. Ukraina Venemaaga taasühinemine 1654. aastal oli kahe suure slaavi vennasrahva — vene ja ukraina rahva — kogu eelnenud ajaloo seaduspärane tulemus. Selle taasühinemise oli tinginud Ukraina ja Venemaa vaheliste majanduslike, poliitiliste ja kultuuriliste sidemete palju sajandeid kestnud areng ning see taasühinemine vastas mõlema rahva eluliste huvidele ja lootustele.

Vene, ukraina ja valgevene rahvas põlvnevad ühtsest

tüvest — muistse-vene rahvast, kes asutas muistse vene riigi — Kiievi-Venemaa.

Venemaa sotsiaalne ja majanduslik areng feodalismi perioodil ning raskel tatari-mongoli sissetungi ajal viis muistse-vene rahva üksikute osade eraldumisele. Aegamööda kujunes ühtsest muistse-vene rahvast kolm vennasrahvast — vene, ukraina ja valgevene rahvas neile omaste keele, kultuuri ja olustikuliste iseärasustega. Vaatamata kõigile ajaloo keerdkäikudele ning suurtele katsumustele, vene, ukraina ja valgevene rahvas säilitasid ning kandsid sajanditest läbi teadmise päritolu ühtsusest, keele ja kultuuri lähedusest, teadmise oma saatuse ühtsusest.

2. Muistse-vene maade nõrgenemise tõttu, mis oli suu-
rel määral tatari-mongoli khaanide vallutuste tagajärg, rebiti Kirde-Venemaa küljest ärakistud Ukraina maad tük-
kideks ning need langesid saagiks Leedu, Poola ja Ungari
feodaalidele, sultani-Türgile ja tema vasallile — Krimmi
khaaniriigile.

Suure osa Ukrainast vallutas XVI sajandil panide Poola. Seda soodustas ukraina feodaalmõisnike reeturlik poliitika, kes püüdsid liidus poola panidega maha suruda rahvahul-
kade feodalismivastast võitlust, tugevdada ja laiendada
oma feodaalseid-pärisorjuslikke klassiprivileege ning suu-
rendada töötajate ekspluateerimist.

Vallutanud Ukraina maad, kehtestasid poola feodaalid
(magnaadid ja šljahta) Ukrainas väga ränga, ebainimliku
feodaalse rõhumise. Feodaalse ja rahvusliku rõhumise
kogu raskus langes talurahvale, linnakehvikutele ja kasak-
konna alamkihtidele. Poola šljahta ei pidanud ukraina
talupoegi inimesteks ja tallas julmalt jalge alla nende
inimväärikuse. Poola panid juurutasid Ukrainas Vatikani
kaasabil julmade sunniabinõudega katoliiklust, seadsid
sisse kiriku uniooni, ajasid ukrainlaste vägivaldse poolas-
tamise poliitikat ning teotasid ukraina keelt ja kultuuri,
püüdes ukraina rahvast vaimselt orjastada ja tema side-
meid vene rahvaga purustada.

Ukraina rahvahulkade rasket olukorda süvendas feo-
daalne anarhia, mis valitses Poola riigis ning avaldus
magnaatide ja šljahta ohjeldamatus omavolis, kes Uk-
raina maid süstemaatiliselt riisusid ja laastasid.

Poola šljahtariigi rõhumine ja poola panide piiramatu
omavoli sai Ukraina majanduslikule ja kultuurilisele aren-

gule suurimaks piduriks. Samuti sai ukraina elanikkond kannatada türklaste ja Krimmi tatarlaste alaliste röövretkede läbi.

Vene rahvas sai kauakestvas ja ennastsalgavas võitluses tatari-mongoli ja muude võõramaiste orjastajate vastu võitu feodaalsest killustatusest, kaitses edukalt oma rahvuslikku sõltumatust ja lõi võimsa tsentraliseeritud riigi pealinnaga Moskvast. Moskva muutus Vene riigi kujunemise aluseks ja initsiaatoriks, tema poliitiliseks, majanduslikuks ja kultuuriliseks keskuseks.

Tsentraliseeritud Vene riik on etendanud määratu suurt osa vene, ukraina, valgevene ja teiste meie maa rahvaste ajaloolises saatuses. Kohe oma tekkimise algusest peale oli ta võõramaiste orjastajate vastu võitlevaile vennasrahvastele külgetõmbekeskuseks ja toeks.

3. Olles hävinemise ohus, pidas ukraina rahvas alalõp mata võitlust võõramaiste orjastajate rõhumise vastu, oma vabaduse ja sõltumatuse eest, ning ühtlasi sellega Venemaaga taasühinemise eest.

Ukraina rahvahulkade poolt feodaal-pärisorjusliku ja rahvusliku rõhumise vastu, samuti ka türgi-tatari röövretkede vastu peetud võitluse käigus loodi sõjaline jõud kasakkonna näol, mille keskuseks sai XVI sajandil Zaporozje Setš, mis etendas ukraina rahva ajaloos progressiivset osa. Sel ajal, kui osa kasakate vanemkonna jõukast ladvikust jõudis ajuti kokkuleppele Poola šljahtaga, pidasid lihtkasakate hulgad koos talurahvaga ja linnakehvikutega lepitamatut võitlust feodaal-pärisorjusliku ja rahvusliku rõhumise vastu. Talupoegade ja kasakate ülestõusud Poola šljahta võimu ja kohalike ekspluataatorite vastu vapustasid kordamisi Ukrainat ja Valgevenet. XVI sajandi lõpul ja XVII sajandi esimesel poolel leidsid Ukrainas aset kõige suuremad rahvaülestõusud Kossinski, Nalivalko, Taras Fjodorovitši (Trjassilo) ja teiste juhtimisel.

Innustavaks eeskujuks ukraina ja valgevene töötajatele, kes võitlesid võõramaise ikke ja kohalike rõhujate vastu, oli Venemaal Ivan Bolotnikovi juhtimisel toimunud talurahvaülestõus (1606—1607), millest võtsid aktiivselt osa ka ukraina talupojad.

Rahvahulkade võitlus poola ja ukraina feodaalide sotsiaalse rõhumise vastu põimus tihedalt vabadusvõitlusega rahvusliku rõhumise vastu. Sellele võitlusele andis

võimsa tõuke vene rahva poolt Minini ja Požarski juhtimisel saavutatud kuulsusrikas võit sõjas Poola-Rootsi interventide vastu XVII sajandi algul.

Võideldes rahuliku vabanemise eest, taotles ukraina rahvas taasühinemist vene rahvaga. Hoolimata kõigist takistustest arenesid ja tugevnesid Ukraina majanduslikud ja kultuurilised sidemed Venemaaga. See aitas kaasa kahe vennasrahva lähenemisele ja avaldas soodsat mõju nende kultuuri arenemisele.

4. Vabanemine šljahta-Poola rõhumisest ja sultani-Türgi poolt vallutamise ohu likvideerimine oli ukraina rahvale ajalooliseks vajaduseks, tema rahvusliku olemasolu põhiküsimuseks.

Üheks kõige kuulsusrikkamaks leheküljeks ukraina rahva ajaloos oli rahva-vabadussõda aastail 1648—1654. Selles sõjas oli peamiseks ja otsustavaks jõuks talurahvas, kes võitles poola ja ukraina feodaalide-mõisnike sotsiaalse rõhumise ning võõramaise orjastamise vastu. Koos talurahvaga astusid vabadussõjas välja laiad kasakkonnad ja linnaelanikkonna hulgad ning ka kasakate jõukas vanemkond.

Sel ajal kui talupoegade ja kasakate hulgad võitlesid kangelaslikult sotsiaalse ja rahvusliku rõhumise vastu, püüdis ukraina feodaalne ladvik (kasakate jõukas vanemkond ja väikemõisnikud), võttes osa vabadussõjast, säilitada ja tugevdada Ukrainas feodaalseid-pärisorjuslikke suhteid.

Aastate 1648—1654 vabadussõjas võitles ukraina rahvas ühtaegu panide-Poola ikkest vabanemise eest ja vene vennasrahvaga ühtses Vene riigis taasühinemise eest.

5. Vabadusvõitlusele tõusnud ukraina rahva eesotsas seisis väljapaistev riigitegelane ja väejuht Bogdan Hmelniiski. Bogdan Hmelniiski ajalooliseks teeneks on see, et tema, väljendades ukraina rahva põliseid soove ja lootusi tihedale liidule vene rahvaga ning juhtides Ukraina riikluse kujunemise protsessi, mõistis õigesti selle ülesandeid ja perspektiive, nägi, et ukraina rahvast ei olnud võimalik päästa ilma tema ühinemiseta suure vene rahvaga, ning taotles sihikindlalt Ukraina taasühinemist Venemaaga.

Rahva-vabadussõja perioodil loodi Ukrainas Bogdan Hmelniiski juhtimisel suured relvastatud jõud, kes saavu-

tasid rea hiilgavaid võite Poola šljahta vägede üle ja vabastasid vaenlasest suure osa Ukrainast. Ülestõusule asunud ukraina rahvas andis enda keskelt peale Bogdan Hmelnitski niisuguseid suurepäraseid väejuhte ja rahva-kangelasi nagu Krivonos, Netšai, Bogun ja teised.

Koos ukraina rahvaga võitles poola ja leedu feodaalide rõhumise vastu ja Venemaaga taasühinemise eest valgevene vennasrahvas.

Ukraina rahva vabadussõjast võtsid aktiivselt osa molddaavia talupojad.

Ukraina rahva võitlus poola panide vastu leidis suurt vastukaja ja poolehoidu poola talurahva hulgas, kes kannatas poola feodaalide rõhumise all. Ukraina rahva areneva vabadusvõitluse mõjul toimusid reas Poola piirkondades talurahva väljaastumised, mis nõrgendasid Poola feodaalset riiki.

Ukraina rahva vabadussõja suurt hoogu ja tema välja-
paistvaid võite soodustasid Venemaa laiade rahvahulkade ja Vene riigi alaline abi ja toetus. Ukraina vägede ridades võitles palju Doni kasakaid, vene talupoegi ja linlasi.

Võideldes šljahta-Poola vastu ja tõrjudes tagasi Krimmi tatarlaste röövretki, tugines Ukraina Venemaa pidevale majanduslikule, diplomaatilisele ja sõjalisele abile. Venemaalt läksid Ukrainasse voorid vilja, relvade, laskemoona, soola ja metalltoodetega. Vene diplomaadid kaitsesid Ukraina huve läbirääkimistel välisriikidega jne. Venemaa territooriumil leidsid varjupaika ukraina talupojad ja linnakodanikud, kes jätsid Poola šljahta vägede ja Krimmi khaanide röövretkede ajal maha oma vanad elukohad.

Tsaarivalitsus toetas riigi tugevdamise huvides ukraina rahva püüdu taasühinemisele Venemaaga. Võttes arvesse Ukraina esindajate korduvaid palveid ning arvestades seda ohtu, mis ähvardas ukraina vennasrahva olemasolu poola, leedu ja türgi-tatari röövvallutajate poolt, andis Zemski Sobor Moskvas 1. (11.) oktoobril 1653 nõusoleku Ukraina vastuvõtmiseks Venemaa koosseisu ja sõja väljakuulutamiseks šljahta-Poola vastu Ukraina ja Valgevene vabastamise eest. Zemski Soboris viibisid, nagu sellest annavad tunnistust dokumendid, peale bojaaride, aadlike, väimulikkonna ja tsaari tšinovnikute ka Vene linnade, kaupmeeskonna, talurahva ja streletside esindajad.

Zemski Sobori otsuses avaldus kogu vene rahva tahe ja soov osutada ukraina vennasrahvale abi tema vabadusvõitluses võõramaiste rööv vallutajate vastu.

6. Ukraina taasühinemine Venemaaga kuulutati üldrahvalikult välja 8. (18.) jaanuaril 1654 Raadal Perejaslavi linnas (praegune Perejaslav-Hmelnitski Kiievi oblastis), millest võtsid osa kõigi Poola šljahta ikkest vabanenud Ukraina maade elanikkonna mitmesuguste sotsiaalsete kihtide esindajad. Raadal viibisid ka Vene valitsuse saadikud. Bogdan Hmelnitski pöördus Raadast osavõtjate poole kõnega, milles ta meenutas rasket võitluse ja katsumuste teed, mille oli läbi käinud ukraina rahvas, kes kannatas šljahta-Poola rõhumise, sultani-Türgi ja Krimmi khaanide röövretkede all. Hmelnitski kutsus Raadat üles vastu võtma otsus Venemaaga taasühinemise kohta. Raadast osavõtjad pooldasid üksmeelselt Ukraina taasühinemist Venemaaga «et igaveseks kõik ühiseks jääks» («Ukraina taasühinemine Venemaaga», dokumendid ja materjalid, III köide, 1953. a., lk. 461).

Ukraina rahvas võttis Perejaslavi Raada otsuse Venemaaga taasühinemise kohta vastu vaimustusega. Nende sündmuste kaasaegne kroonik-pealtnägija (Roman Rakuška Romanovski) teatas, jutustades taasühinemise aktist, et «kogu rahvas üle kogu Ukraina pani selle toime heameelega».

Perejaslavi Raada otsus lõpetas üldrahvaliku võitluse Ukraina Venemaaga taasühinemise eest, väljendas ukraina rahva põliseid soove ja lootusi ning tähistas pöördeappi tema elus.

Ukraina taasühinemisel Venemaaga oli hoolimata sellest, et Venemaa eesotsas seisid tookord tsaar ja mõisnikud, määratu suur progressiivne tähtsus ukraina ja vene rahva edasisele poliitilisele, majanduslikule ja kultuurilisele arenemisele.

Perejaslavi Raada otsuste ajalooline tähtsus ukraina rahva saatusele seisnes eelkõige selles, et olles ühinenud Venemaaga ühtse Vene riigi raamides, pääses Ukraina orjastamisest šljahta-Poola poolt ja vallutamisest sultani-Türgi poolt.

Taasühinemise aktiga kindlustas ukraina rahvas ajalooliselt väljakujunenud tiheda ja lahutamatu sideme vene rahvaga, kelles ta sai endale suure liitlase, ustava sõbra

ja kaitsja võitluses oma sotsiaalse ja rahvusliku vabane-
mise eest.

Taasühinemine tugeva tsentraliseeritud Vene riigiga
aitas kaasa Ukraina majanduse ja kultuuri arenemisele.
XVII sajandi teisel poolel sai Ukraina majandus välja-
kujunenud ülevenemaalise turu lahutamatuks osaks. Taas-
ühinemine aitas kaasa ka Venemaa tootlike jõudude kas-
vule ning kahe vennasrahva kultuuri vastastikusele rikas-
tumisele.

Ukraina lülitumisel Venemaa koosseisu oli ka määratu
suur rahvusvaheline tähtsus. See andis löögi sultani-
Türgi ja šljahta-Poola agressiivsetele taotlustele.

II

7. Venemaa ja Ukraina majanduslike ressursside ühen-
damine mitmekordistas vene ja ukraina rahva jõudu nende
ühises võitluses võõramaiste röövvalutajate vastu.

1709. aastal purustas Vene armee, mille koosseisu kuu-
lusid Ukraina väeosad, Poltaava all rootsi röövvalutajad,
Ukraina rahvas astus üksmeelselt välja alatu reeturi,
jesuiitide õpipoisi hetman Mazepa vastu, kes püüdis rootsi
ja poola röövvalutajate kaasabil Ukrainat Venemaa kül-
jest lahti kiskuda ja vihatud võõramaist iket taastada.

XVIII sajandi teisel poolel saavutas Venemaa sultani-
Türgi üle suured võidud, milledes etendas väljapaistvat
osa suur vene väejuht A. V. Suvorov. Nende võitude tule-
musena vabastati Türgi võimu alt Krimm ja Ukraina lõuna-
poolsed maad. See etendas väga suurt positiivset osa tootlike
jõudude arengus kogu maal, mis nüüd sai varem puudu-
nud väljapääsu merele. Musta mere rannikule kerkisid
Ukraina suuremad kaubandus- ja kultuurikeskused, nagu
Herson, Nikolajev, Odessa ja teised.

XVIII sajandi lõpuks taasühendati Venemaaga Ukraina
parempoolse kalda maad, mis olid selle ajani olnud veel
panide-Poola ikke all (Kiievimaa, Volõõnia ja Podoolia).

1812. aasta isamaasõjas purustasid meie maa rahvad,
sealhulgas ka ukraina rahvas, vene rahva juhtimisel
Napoleoni armee vaenuliku sissetungi.

8. Ukraina taasühinemine Venemaaga tugevdas Ukraina

ja vene rahva ühtsust nende ühtses võitluses vene ja ukraina feodaalide sotsiaalse rõhumise vastu. Venemaal XVII ja XVIII sajandil Stepan Razini ja Jemeljan Pugatšovi juhtimisel toimunud feodalismivastased ülestõusud, milledest võtsid aktiivselt osa paljude rahvaste talupojad, leidsid ukraina rahva rõhutud hulkades laialdast vastukaja. Võitluses feodaal-pärisorjusliku ja rahvusliku rõhumise vastu võrsusid ukraina talurahva hulgast niisugused rahvajuhid nagu Zaliznjak, Dovbuš, Karmeljuk ja teised.

Hoolimata oma stiihilisusest, organiseerimatusest ja killustatusest kõigutasid Venemaa mitmesugustest rahvustest talurahvahulki vallanud feodalismivastased liikumised feodaalkorda ja ühendasid neid hulki võitluseks ühiste vaenlaste vastu.

Feodaal-pärisorjusliku rõhumise ja võõramaiste rõõvavallutajate vastu peetud kangelasliku võitluse käigus arenes ja tugevnes Venemaa ja Ukraina töötajate võitluskoostöö.

9. Vene, ukraina ja teiste rahvaste kõige õelamaks vaenlaseks oli tsaari isevalitsus. Tuginedes kohalike mõisnike ja kodanluse reaktsioonilisele ladvikule, ajas tsarism mittevene rahvaste julma rahvusliku ja koloniaalse rõhumise poliitikat. Ukrainas likvideeris tsarism kohaliku omavalitsuse, lämmatas metsikult rahvuslikku vabadusliikumist, surudes maha püüet Ukraina riikluse loomisele, ajas vägivaldset venestamispoliitikat ning takistas ukraina keele ja kultuuri arenemist.

10. Selles revolutsioonilises vabadusvõitluses tsarismi ja feodalismi vastu, mis arenes Venemaal XIX sajandil, etendas juhtivat osa suur vene rahvas.

Esimeseks revolutsionääride — tsarismi vastu võitlejate — põlvkonnaks, kes jätkas Radištševi revolutsioonilisi traditsioone, olid dekabristid, kes organiseerisid 1825. aastal Peterburis ja Ukrainas ülestõusu (Tšernigovi polgu ülestõus). Dekabristide järel asusid võitlusesse tsarismi ja feodalismi vastu suured vene revolutsioonilised demokraadid Belinski, Herzen, Tšernõševski ja Dobroljubov.

Hoolimata tsaari poolt aetavast julma rahvusliku ja koloniaalse rõhumise reaktsioonilisest poliitikast, tunnustasid vene rahva parimad pojad Ukraina õigust rahvuslikule sõltumatusele ning võitlesid koos ukraina rahva eesrindlike tegelastega Venemaa rahvaste üksteise kallale

ässitamise häbiväärse poliitika vastu, mida ajasid vene ja ukraina mõisnikud ning kodanlus ja nende käsilased — suurriiklikud šovinistid ja ukraina kodanlikud natsionalistid. Venemaa revolutsioonilised tegelased, tunnustades alati ukraina rahva õigust vabale rahvuslikule arenemisele, sidusid seda tsarismi kukutamise ja nii vene rahva kui ka ukraina rahva ning teiste meie maa rahvaste vabastamisega.

Tihedalt koos vene revolutsiooniliste demokraatidega pidas tsarismi ja feodalismi vastu võitlust ukraina rahva suur poeg, luuletaja ja revolutsiooniline demokraat T. G. Ševtšenko. Oma teostega tulvil sügavat viha rõhujate vastu etendas ta määratu suurt osa ukraina rahva rahvusliku ja sotsiaalse teadvuse arenemises. Ta nägi ukraina rahva vabanemise teed eelkõige kõigi slaavi rahvaste revolutsioonilises ühtsuses vene rahvaga. Ševtšenko oli lepitamatuks võitlejaks ukraina kodanliku natsionalismi ja liberalismi vastu.

Koos vene ja ukraina revolutsionääridega astusid tsarismi vastu välja ka poola revolutsionäärid-demokraadid. Poola rahva parimad esindajad suhtusid alati poolehoiuga ukraina rahva vabadusvõitlusele.

11. Kapitalismi areng Venemaal tingis uue klassi — proletariaadi — tekkimise. Vene proletariaadi näol said kõigist meie maa rahvustest töötajad esmakordselt ajaloos kindla juhi nende võitluses sotsiaalse ja rahvusliku rõhumise kaotamise eest.

Rööbiti tööstuse arenemisega kasvas Ukrainas kiiresti töölisklass, kes formeerus nii ukraina kui ka vene elanikkonnast. Ukraina töölisklass oli Venemaa proletariaadi koostisosa. Töölisliikumine Ukrainas arenes pidevas ühtsuses ülevenemaalise töölisliikumisega. Juba 70-ndatel ja 80-ndatel aastatel hakkasid Ukrainas nagu Venemaalgi tekkima revolutsioonilised töölisorganisatsioonid, kes seadsid oma ülesandeks võitluse isevalitsuse ja kapitalismi vastu. Ukraina töölisklass oli üks kõige suuremaid ja võitlusvõimelisemaid Venemaa proletariaadi väesalku.

XIX sajandi lõpul ja XX sajandi algul kandus ülemaailmse revolutsioonilise liikumise tsentrum Venemaale. Venemaa oli kõigi imperialismi vastuolude sõlmpunktiks; ta oli sõjalis-feodaalse, koloniaalse ja kapitalistliku rõhumise koldeks. Töötajate rõhumist tsarismi, mõisnike ja

kodanluse poolt täiendas Venemaa imperialistlik riisumine Lääne-Euroopa monopolistliku kapitali poolt. Samal ajal eksisteeris Venemaal reaalne jõud, mis võis lahendada kõik need vastuolud revolutsioonilisel teel: selleks jõuks oli Venemaa proletariaat.

Venemaal kasvava töölisliikumise ülesanded nõudsid tungivalt revolutsioonilise proletariaadi partei loomist. «Töö Vabastuse» rühm, mis ühendas Venemaal esimesed marksismi esindajad eesotsas G. V. Plehhanoviga, rajas XIX sajandi 80-ndatel aastatel Venemaa revolutsioonilise töölisliikumise teoreetilised alused. XIX sajandi 90-ndatel aastatel asus Venemaa tööliklassi etteotsa suur Lenin. 1895. aastal organiseeris V. I. Lenin Peterburis «Tööliklassi Vabastusvõitluse Liidu», mis sai revolutsioonilise proletarise partei esimeseks eoks Venemaal. Leninlik «Võitlusliit» avaldas määratu suurt mõju revolutsioonilisele liikumisele kogu maa ulatuses. Ukrainas loodi niisugused «liidud» Jekaterinoslavis, Kiievis ja teistes linnades. Leninliku suunaga sotsiaaldemokraatlikud organisatsioonid teostasid üleminekut massilisele agitatsioonile, ühendades sotsialismi töölisliikumisega.

12. VSDTP II kongressil 1903. aastal loodi V. I. Lenini poolt väljatöötatud ideelistel ja organisatsioonilistel alustel uut tüüpi marksistlik partei. Võitluses separatistlike ja natsionalistlike elementide vastu töölisliikumises, kaitses V. I. Lenin edukalt internatsionalismi printsipi marksistliku partei ülesehituses. VSDTP ühendas oma ridades kõigist Venemaa rahvustest revolutsioonilisi töölisi. Algusest peale esines ta proletarise internatsionalismi ja rahvaste sõpruse ideoloogia lipukandjana. VSDTP II kongressil võeti vastu Lenini programm nõudmine rahvusküsimuses — rahvuse enesemääramise õiguse tunnustamine.

Vene töölisel astusid välja algatajatena võitluses feodaal- ja kodanliku korra vastu, nad õhutasid ja ühendasid proletariaati ning kõiki rahvuslike ääremaade töötajaid võitlusele sotsiaalse ja rahvusliku vabanemise eest.

Ukraina töölisel võitlesid koos kangelasliku vene proletariaadiga ennastalgavalt oma klassivaenlaste vastu esimese kodanlik-demokraatliku revolutsiooni ajal aastatel 1905—1907. Sel perioodil toimusid Ukrainas suured ülestõusud reas linnades ja kubermangudes, samuti Musta mere meremeeste ülestõusud. Nende ülestõusude käigus

moodustasid Ukraina tööstuskeskuste töölisel Moskva, Peterburi ja teiste Venemaa linnade eeskujul tööliste saadikute nõukogusid, mis olid nõukogude võimu prototüübiks. Ukraina tööliste ja talupoegade revolutsiooniline võitlus oli väljapaistval kohal 1905.—1907. a. revolutsiooni üldises käigus.

Stolõpini reaktsiooni ja uue revolutsioonilise tõusu perioodil ning esimese maailmasõja aastail koondusid Ukraina nagu kogu Venemaa töölisel veelgi tihedamini VSDT(b)P ümber võitluses isevalitsuse ja kodanluse vastu.

Venemaal arenenud revolutsioonilise liikumise mõjul laienes Austria-Ungari monarhia ikke all olnud Ukraina läänemaade töötajate võitlus oma rahvusliku vabastuse eest, taasühinemise eest kogu ukraina rahvaga.

Esmakordselt marksismi ajaloos töötas suur Lenin välja partei teoreetilise programmi ja poliitika rahvusküsimuses. Ta näitas, et rahvusküsimus on tööliklassi poolt proletariaadi diktatuuri eest peetava üldise revolutsioonilise võitluse koostisosa. Lenin oli rahvaste võrdõiguslikkuse ja sõpruse poliitika innustajaks ning juhtis selle poliitika teostamist praktikas. Lenini programmilisi juhendeid rahvusküsimuses on sotsialistliku ülesehitustöö kogemuste üldistamise alusel loovalt edasi arendatud J. V. Stalini teostes ja partei otsustes. Kaitstes proletarise internatsionalismi printsiipi, rõhutas partei kogu jõuga kõigist rahvustest proletarlaste tegevusühtsuse ja nende vene proletariaadi ümber koondumise vajalikkust.

«Suurvene ja ukraina proletarlaste ühise tegevuse puhul on vaba Ukraina v õ i m a l i k,» kirjutas V. I. Lenin, «ilma säärase ühtsusega ei saa sellest juttugi olla...» (V. I. Lenin, Teosed, 20. k., lk. 14).

Ukraina kodanlikud natsionalistid, olles internatsionalismi ning ukraina ja vene rahva vennaliku liidu veri-vaenlased, püüdsid töötajaid mürgitada natsionalismi mürgiga, äratada neis vaenu vene rahva vastu, juhtida neid kõrvale ühtsest klassivõitlusest rõhujate vastu ning neid sellega ideeliselt allutada ukraina kodanluse ja mõisnike omakasupüüdlিকে klassihuvidele. Rahvahulkade petmiseks propageerisid natsionalistid mitteteaduslikku reaktsioonilist «teooriat», et ukraina rahvuses ei ole klasse ja kodanlust, ning «ühtse voolu» «teooriat». Selle

juures toimisid ukraina kodanlikud natsionalistid vene tsarismi ja kodanluse liitlastena ning välismaise imperia-
lismi agentidena.

Juhtides kogu Venemaa töörahva revolutsioonilist liikumist, pidas kommunistlik partei otsustavat võitlust nii vene suurriikliku šovinismi vastu kui ka ukraina kodanliku natsionalismi vastu.

Kommunistlik partei taotles Venemaa rõhutatud rahvaste rahvusliku vabadusliikumise kokkusulamist tööliste võitlusega kodanlik-feodaalse korra vastu, proletariaadi dikta-
tuuri kehtestamise eest.

13. Revolutsioonilise vabadusvõitluse ühtsus tingis vene ja ukraina rahva kultuurisidemete tugevnemise. Progressiivne vene kultuur osutas viljastavat mõju kogu ukraina kultuuri arenemisele (kirjandusele, teatrile, maalikunstile, muusikale). Eesrindlik ukraina kultuur omakorda rikastas vene rahva kultuuri ja andis väärilise panuse maailma kultuuri arenemisse.

Eesrindliku ühiskondliku mõtte arenemine Ukrainas toimus nagu ka kogu meie maal XIX sajandi lõpust peale marksismi-leninismi ideede mõju all.

Maailma kõige revolutsioonilisema proletariaadi — vene proletariaadi ja tema võitlusavangardi — kommunistliku partei ilmumine ajaloo areenile oli otsustava tähtsusega vene ja ukraina rahva ning kõigi teiste Venemaa rahvaste edasiarenemiseks.

III

14. Liidus töötava talurahvaga, kommunistliku partei juhtimisel teostas Venemaa tööliklass Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni, kukutas imperialistliku kodanluse ja mõisnike võimu ning pani kehtima proletariaadi diktatuuri.

Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tulemusena meie maal loodi maailma esimene sotsialistlik tööliste ja talupoegade riik, kes kuulutas välja rahu ja rahvaste sõpruse poliitika, kõigi Venemaa rahvaste võrdõiguslikkuse ja suveräänsuse ning liitis meie kodumaa rahvad ühtseks vennalikuks pereks proletaarse internatsionalismi lipu all.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit Venemaa

tsentrumis andis võimsa tõuke proletaarse revolutsiooni arenemisele kogu Venemaal.

Ukraina rahvas, kes oli koos suure vene rahvaga läbi käinud ühise revolutsioonilise võitluse pika tee, astus vene vendade järel esimesena Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooniteele, pannes alguse uuele ja kuulsusrikkale ajastule oma ajaloos.

25. detsembril 1917 kuulutas Ukraina I ülemaaline nõukogude kongress Ukraina nõukogude sotsialistlikuks vabariigiks. Väljendades Ukraina tööliste ja talupoegade ükmeelset tahet, teatas kongress pidulikult, et on vaja luua Nõukogude Ukraina tihe liit Nõukogude Venemaaga.

Oma ennastsalgava võitlusega kodanluse ja mõisnike võimu kukutamise eest, oma võitlusega natsionalistliku kontrrevolutsiooni vastu, andis Ukraina tööliklass väärilise panuse meie maal proletaarse revolutsiooni võidu üritusse.

Olles vabanenud ekspluateerimisest mõisnike ja kodanluse poolt ning rahvuslikust rõhumisest, sai ukraina rahvas oma saatuse täievimuliseks peremeheks. Vene rahva vennaliku abiga saavutas ta oma ammuse unistuse teostamise — Nõukogude vabariikide peres väljapaistvale kohale asunud tõeliselt vaba, suveräänse rahvusriigi loomise.

Sotsialistliku revolutsiooni võit Ukrainas ja Ukraina nõukogude riigi loomine saavutati leninliku revolutsiooniteooria ja Lenini poolt rahvus- ja koloniaalküsimuses väljatöötatud õpetuse alusel ning olid suureks lüüasaamiseks rahvusvahelisele imperialismile ja tema kodanlik-natsionalistlikule agenduurile.

15. Kommunistliku partei juhtimisel kaitsesid meie maa rahvad karmis ja verises võitluses välisvaenlaste ja sise-mise kontrrevolutsiooni vastu Oktoobrirevolutsiooni suuri saavutusi, oma vabadust ja oma kodumaa sõltumatust.

Ukraina kodanlikud natsionalistid — need töörahva verivaenlased —, kasutades kattevarjuks Ukraina «ise-seisvuse» võltsi loosungit, püüdsid likvideerida nõukogude võimu, taastada mõisnike ja kapitalistide iket, ässitada ukraina töötajad üles vene tööliste ja talupoegade vastu ning provotseerida nende vahel vennatapmissõda.

Kontrrevolutsioonilised natsionalistlikud «valitsused» — Keskraada, Direktoorium ja teised — kelle eesotsas seisid niisugused välismaise imperialismi maksulised agendid nagu Gruševski, Vinnitšenko ja Petljura, kes püüdsid

mõisnikke ja kapitaliste uuesti võimule upitada ning tugevdada kulakluse võimu, müütasid Ukrainat koos tema rahva ja kõigi loodusvaradega hulgi ja jae Lääne-Euroopa imperialistlikele kiskjatele. 1918. aasta veebruaris kutsus kontr-revolutsiooniline Raada Ukrainasse nõukogude võimu kätkestama Austria-Saksa okupandid.

Kommunistliku partei üleskutsel tõusis ukraina rahvas võitlusele Austria-Saksa interventide ja nende teenrite — ukraina kodanlike natsionalistide vastu.

Eesotsas vene rahvaga purustasid ja kihutasid meie kodumaa töötajad Nõukogudemaa piirest välja Inglise-Prantsuse interventid, kes olid 1918. aasta lõpul okupeerinud Ukraina lõunarajoonid ja Krimmi, deniikinlased, valge-poolakad, vrangellased, Petljura-Mahno natsionalistlikud jõugud ning teised Ameerika Ühendriikide ja Entente'i imperialistide palgasulased.

Koos teiste Venemaa rahvastega ilmutas ukraina rahvas, saades jagu määratu suurtest raskustest, majanduslikust laosest ja näljast, välismaise sõjalise interventsiiooni ja kodusõja aastail oma armastatud nõukogude võimu kaitsmisel ülisuurt kangelaslikkust ja mehisust. Ukraina rahva ja teiste NSV Liidu rahvaste vabaduse ja õnne eest võitlesid Ukrainas paljud tuhanded Nõukogude Venemaa tööliised ja talupojad.

Paljud ukraina rahva pojad võitlesid omakorda rohkearvulistel kodusõja rinnetel Venemaal, Valgevenes, Kesk-Aasias, Taga-Kaukaasias jne.

Väljapaistvat osa ukraina rahva jõudude mobiliseerimisel välismaiste interventide ja sisemise kontr-revolutsiooni purustamiseks etendas 1918. aasta juulis loodud Ukraina Kommunistlik Partei — Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei lahutamatu osa.

Kodusõja ja välismaise sõjalise interventsiiooni tules ja tormis tugevnesid ning karastusid vene ja ukraina rahva ning teiste NSV Liidu rahvaste vennalik liit ja sõprus. Ainult tänu sellele sõprusele suutis ukraina rahvas, nagu kõik teisedki NSV Liidu rahvad, kaitsta oma vabadust ja sõltumatust.

16. Pärast kodusõja võidukat lõpetamist astus Nõukogudemaa rahuliku sotsialistliku ülesehitustöö perioodi. Sotsialismi ehitamise ja maa kaitsmise ülesanded nõudsid nõukogude rahvaste tihedamat koostööd majandusli-

kul, sõjalisel ja poliitilisel alal. Päevakorda kerkis Nõukogude vabariikide ühtsesse riiklikku liitu ühinemise küsimus. Nõukogude Ukraina töötajad olid ühtse liitriigi loomise esimeste initsiaatorite hulgas.

Kommunistlik partei juhtis ja suunas kõigi Nõukogudemaa rahvaste ühinemisliikumist õiget teed.

1922. aasta detsembris, I üleliidulisel Nõukogude kongressil ühinesid Nõukogude vabariigid vabatahtlikkuse ja võrdõiguslikkuse alusel Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduks, kusjuures iga liiduvabariik säilitas iseseisva riigi suveräänsed õigused, kellel on oma kõrgemad võimuorganid, oma territoorium, oma konstitutsioon, oma seadusandlus.

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu loomine oli nõukogude võimu suurimaks võiduks, leninlik-stalinliku rahvuspoliitika triumfiks. See oli võit iga liiki kodanliku natsionalismi üle, kes astus välja rahvaste vennaliku koostöö vastu ja oli tõsiseks takistuseks teel Nõukogude vabariikide riiklikule ühinemisele.

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu moodustamine kindlustas kõik vajalikud tingimused inimkonna ajaloos ennenähtamatuks kogu Nõukogudemaa ja eraldi iga Nõukogude vabariigi majanduslikuks, poliitiliseks ja kultuuriliseks õitsenguks, varem mahajäänud ja rõhutud rahvaste muutmiseks eesrindlikeks sotsialistlikeks rahvusteks.

Nõukogude Ukraina kuulumine NSV Liidu koosseisu andis talle võimaluse edukalt taastada rahvamajandus, arendada sotsialistlikku kultuuri ja kiirel sammul edasi liikuda sotsialismi ülesehitamise poole.

IV

17. Kommunistlik partei, juhindudes marksistlik-leninlikust teoriast, töötas välja meie maal sotsialismi ülesehitamise programmi. Seda programmi teostades ehitas nõukogude rahvas esimesena inimkonna ajaloos üles uue ühiskondliku korra — sotsialismi, likvideeris jäädavalt ekspluataatorlikud klassid, kaotas ühe inimese ekspluateerimise teise inimese poolt.

Meie kodumaa likvideeris sajandeid kestnud majandus-

liku ja kultuurilise mahajäämuse ning sooritas hiigel-
hüppe edasi, muutus kõrgestiarenenud tööstusega, sotsia-
listliku põllumajandusega ja maailma kõige eesrindlikuma
kultuuriga — nõukogude kultuuriga võimsaks riigiks.

Sotsialismi võidu tulemusena toimusid põhjalikud muu-
tused NSV Liidu majanduses ja nõukogude ühiskonna
klassistruktuuris, samuti rahvaste vastastikuste suhete alal.
Ekspluataatorlike klasside — rahvustevahelise vaenu orga-
niseerijate ja selles süüdiolijate hävitamine, igasuguse
orjuse vaenlaseks ja internatsionalismi ideede ustavaks
kandjaks oleva tööliklassi võim, rahvaste vastastikune
abi kõigil majandusliku ja ühiskondliku elu aladel, NSV
Liidu rahvaste vormilt rahvusliku ja sisult sotsialistliku
kultuuri õitseng — kõik see on viinud selleni, et meie
maal on välja kujunenud rahvaste vennalik koostöö ühtse
liiduriigi süsteemis, on pääsenud lõplikult võidule rasside
ja rahvaste võrdõiguslikkuse nõukogude ideoloogia, rah-
vaste sõpruse ja vendluse ideoloogia.

Pärast sotsialismi võitu on vene ja ukraina rahva ning
teiste meie maa rahvaste sõprus muutunud võimsaks ja
võitmatuks jõuks, üheks Nõukogude ühiskonna arengu
liikumapanevaks jõuks.

Kommunistlik partei purustas reetjad ja kapitulandid —
trotskistid, buhaarinlased, kodanlikud natsionalistid ja
teised nõukogude rahva vaenlased, kes olid teinud katsed
pöörata Nõukogudemaa leninlikult teelt kõrvale, õõnes-
tada sotsialistliku kodumaa rahvaste ühtsust ja sõprust,
restaureerida kapitalism NSV Liidus.

Nõukogude võimu tingimustes on vanade, kodanlike
rahvaste baasil välja kujunenud ja arenevad proletaarse
internatsionalismi lipu all edukalt uued sotsialistlikud rah-
vused, kes on tõeliselt üldrahvalikud ja monoliitsed, kodan-
likke rahvust nährivatest lepitamatutest klassivastuoludest
vabad rahvused.

Tööliklass ja tema kommunistlik partei on selleks jõuks,
kes tugevdab nende rahvaste liitu ja juhib seda.

Otsustavat osa sotsialismi võidu saavutamises NSV Lii-
dus etendas suur vene rahvas — juhtiv rahvus meie palju-
rahvuselise Nõukogude riigi kõigi võrdõiguslike rahvuste
hulgas.

Nõukogude ühiskondlik kord avas ukraina rahva ees tee
tema riikluse, majanduse ja kultuuri arenemisele.

Kommunistlik partei on pannud lehvima lipu, mille all algas ukraina rahva jõudude õitseng, Nõukogude Ukraina jõudude õitseng. Kommunistlik partei ja tema Keskkomitee ning NSV Liidu valitsus on pidevalt ja väsimatult hoolit- senud ja hoolitsevad Nõukogude Ukraina rahvamajanduse arendamise eest.

18. Teostades sotsialistliku industrialiseerimise poliiti- kat, rajas nõukogude rahvas kommunistliku partei juhti- misel ajalooliselt lühikese perioodi jooksul võimsa eesrind-liku sotsialistliku tööstuse, mis oli otsustavaks tingimuseks kogu rahvamajanduse sotsialistlikel alustel ümberkorral- damisele.

Vene rahva määratu suure vennaliku abiga loodi kõigis rahvusvabariikides kõrgestiarenenud tööstus, mis võimal- das likvideerida nende sajandeid kestnud majandusliku mahajäämuse. Ukrainas loodi ja varustati eesrindliku aja- kohase tehnikaga värviline metallurgia, masinaehitus-, traktori- ja keemiatööstus ning teised väga tähtsad tööstus- harud. Ehitati niisugused tööstushiiglased nagu Harkovi traktoritehas, Kramatorski raskemasinatehas, metallurgia- kombinaadid-«Azovstal» ja «Zaporožstal», Zaporožje kombainitehas ja Gorlovka keemiatehas, ehitati V. I. Lenini nimeline Dnepri hüdroelektriijaam, mis on suurim Euroo- pas; täielikult rekonstrueeriti Donetsi söebassein ja Krivoi Rogi rauamaagibassein.

Nende aastate jooksul muutusid tundmatuseni ja puhke- sid õitsele niisugused suured tööstuslinnad nagu Kiiev, Harkov, Stalino, Vorošilovgrad ja teised.

Edu Ukraina sotsialistlikul industrialiseerimisel oli kind- lustatud tänu tööliklassi töövaimustusele, kes arendas sotsialistlikku võistlust, tänu Vene NFSV ja teiste nõuko- gude vabariikide abile.

Sotsialistliku industrialiseerimise edusammud valmista- sid ette tingimused põllumajanduse rekonstrueerimiseks. Tänu partei ja valitsuse hoolitsusele loodi meie maal kõige suurem ja mehhaniseeritum põllumajandus maa- ilmas, mis on tõestanud oma otsustavaid paremusi mitte üksnes väikekaubatootliku talumajandusega, vaid ka kapitalistliku põllumajandusliku suurtootmisega võr- reldes.

Teiste Nõukogude vabariikide kõrval on Nõukogude Ukraina muutunud eesrindliku sotsialistliku maaviljelusega

vabariigiks, üheks Nõukogude Liidu suurimaks vilja-aidaks.

Leninlik-stalinliku rahvuspoliitika järjekindel teostamine kommunistliku partei poolt kindlustas kultuurirevolutsiooni võidu meie maal ja kõigi NSV Liidu rahvaste sotsialistliku kultuuri tormilise tõusu.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus on loonud uue nõukogude intelligentsi rohkearvulise rahvuskadri, kes on võrsunud rahva rüpest, kes on seotud rahvaga, kes annab kogu oma jõu rahva teenimiseks, kommunismi ehitamise suure ürituse teenimiseks.

Tänu nõukogude võimule on Ukraina rahvuslik kultuur saanud enneolematud võimalused oma arenguks, muutunud tõeliseks rahvakultuuriks, sotsialistlikuks kultuuriks.

19. Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu jõu ja võimsuse kasv andis võimaluse viia ellu ukraina rahva ammused unistused — tema rahvusliku taasühinemise. Kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse tark poliitika võimaldas lõpule viia kõigi Ukraina territooriumide ühendamise. 1939. aastal toimus Lääne-Ukraina taasühinemine Nõukogude Ukrainaga, 1940. aastal ühendati taas Ukraina NSV-ga, Bukoviina ja Ismaili oblast ning 1945. aastal Taga-Karpaadi Ukraina. Pärast kõigi Ukraina maade taasühendamist muutus Nõukogude Ukraina üheks suuremaks Euroopa riigiks. Ukraina NSV-s on praegu üle 40 miljoni elaniku.

Terve rea põhiliste majanduslike näitajate alal on Nõukogude Ukraina kaugele ette jõudnud niisugustest Euroopa suurtest kapitalistlikest maadest, nagu Prantsusmaa, Itaalia ja teised. Ukraina pealinn Kiiev — vanim Vene linn — on meie kodumaa suurimaid administratiiv- ja kultuurikeskusi.

Taasühendatud Ukraina oblastites arendatakse edukalt sotsialistlikku tööstust, on viidud lõpule täielik kollektiviseerimine, laias ulatuses tehakse kultuuritööd. Nõukogude võimu aastate jooksul on toimunud suured muutused iidises Ukraina linnas Lvovis; seal on ehitatud suuri tööstusettevõtteid, on avatud 12 kõrgemat õppeasutust, Ukraina NSV Teaduste Akadeemia filiaal, V. I. Lenini Muuseumi filiaal ning palju teisi teaduslikke ja kultuuri-asutusi. Sotsialistlike ümberkujunduste käigus anti lääne-oblastites purustav löök ukraina kodanlike natsionalistide

riismetele — ukraina rahva verivaenlastele, kes olid muutunud välismaise kodanluse müüdavateks agentideks.

Ukraina rahva ühtsesse Ukraina Nõukogude riiki taasühendamise ajaloolise protsessi lõpuleviimine oli kommunistliku partei leninlik-stalinliku rahvuspoliitika — NSV Liidu rahvaste vendluse ja koostöö poliitika — väljapaistvaks võiduks.

20. Sotsialistliku korra ja Nõukogude paljurahvuselise riigi elulisuse ja jõu tõiseks prooviks oli Nõukogude Liidu Suur Isamaasõda.

Kõik Nõukogude Liidu rahvad tõusid partei kutsel ükmeelselt oma kodumaa kaitsele, pidades Isamaasõda saksa fašistlike röövvallutajate vastu kõigist rahvustest töötajate ühiseks ürituseks.

Ukraina kuulub nende Nõukogude Liidu piirkondade hulka, mis saksa fašismi sissetungi aastail said teistest rohkem kannatada. Saksa fašistlikud röövvallutajad tekitasid Ukraina rahvamajandusele kahjusid rohkem kui 285 miljardi rubla suuruses summas. Julma terrori abil tahtsid saksa fašistlikud vördjad ukraina rahvast alistada, teha temast «saksa fašistliku härraste rassi» orje. Saksa fašistide aktiivseteks abimeesteks olid ukraina kodanlikud natsionalistid.

Ainult tänu suure vene rahva ja teiste NSV Liidu rahvaste vennalikule abile vabastati Ukraina fašistlikust ikkest.

Isamaasõja perioodil võitles ukraina rahvas koos teiste NSV Liidu rahvastega ennatsalgavalt saksa fašistlike röövvallutajate ja nende palgasulaste vastu nii rindel kui ka vaenlase poolt okupeeritud territooriumil, kus arenes massiline partisaniliikumine, mille ridadest kerkis esile rohkearvuliselt kangelasi. Rasketes ja keerulistes tingimustes põranda all tegutsesid partei- ja komsomoli-organisatsioonid.

Nõukogude rahvaste vääramatu sõprus pidas Isamaasõja käigus vastu karmidele katsumustele ja karastus veelgi rohkem.

Saksa fašismi ja Jaapani imperialismi purustamise tulemusena teises maailmasõjas tekkisid rahvademokraatlikud riigid, kasvas ja tugevnes rahu, demokraatia ja sotsialismi leer, mille eesotsas on Nõukogude Liit. Ukraina NSV, olles üks Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni asutajaid,

kus ta koos Valgevene NSV-ga ja kogu Nõukogude Liidu, samuti ka rahvademokraatia maade esindajatega kaitseb järjekindlalt rahuüritust, võitleb koostöö tugevdamise eest kõigi maade rahvaste vahel. Nõukogude Ukraina tugevdab pidevalt vennalikke sidemeid rahvademokraatia maadega. Pärast rahvademokraatliku korra kehtestamist Poolas ning kodanluse ja šljahta võimu likvideerimist, kes olid poola töötajaid ässitanud oma slaavi vendade — venelaste, ukrainlaste ja valgevenelaste vastu —, on tekkinud ja arenevad edukalt tõeliselt sõbralikud suhted poola rahva ning ukraina, valgevene ja vene rahva ning teiste suure Nõukogude Liidu rahvaste vahel.

21. Pärast Suure Isamaasõja võidukat lõpuleviimist on Nõukogude Liidu rahvad, keda innustab ja organiseerib kommunistlik partei, ennenägematult lühikese ajaga taastanud oma purustatud rahvamajanduse ja viinud edasi kõiki nõukogude majanduse, tehnika ja kultuuri alasid.

Tuginedes vene rahva ja teiste meie maa rahvaste vennalikule abile, on Nõukogude Ukraina töötajad Ukraina Kommunistliku Partei Keskkomitee ja Ukraina NSV valitsuse juhtimisel täielikult taastanud vabariigi rahvamajanduse, paljuski ületanud sõjaeelse taseme ja annavad praegu oma suure panuse kommunismi ehitamise üritusse.

Ukraina suurtööstus laskis 1952. aastal toodangut välja 17 korda rohkem kui revolutsioonielise Ukraina tööstus. Elektrienergia tootmine on selle aja jooksul suurenenud rohkem kui 37 korda; metallitöötlemistööstuse toodang on kasvanud peaaegu 69 korda; söetoodang on suurenenud rohkem kui 4 korda; malmi sulatamine 4,5 korda ja terase sulatamine peaaegu 5 korda. Nõukogude Ukraina on meie maa tähtsaim söe- ja metallurgiabaas. Donetsi basseini oma võimsa kivisöetööstuse, metallurgia-, keemia- ja masinaehitustööstusega, samuti teised Ukraina tööstuskeskused on tähtsal kohal kogu Nõukogude Liidu tööstuses.

Viies ellu partei ja valitsuse otsuseid, taotlevad Ukraina töötajad, samuti nagu kogu meie maa töötajad, sotsialistliku majanduse aluste aluse — rasketööstuse arendamises tehtud edusammude baasil rahvatarbeesemete tootmise järsku tõusu.

Ukraina kolhoositalurahvas on oma ennastsalgava tööga saavutanud talinisu, suhkrupeedi ja teiste tähtsamate põllumajanduslike kultuuride enneolematuid saake.

Ukraina kolhoositalurahva ridadest on võrsunud palju sotsialistlike töömeetodite novaatoreid kõigis põllumajandusliku tootmise harudes.

Partei ja valitsus hoolitsevad väsimatult sotsialistliku põllumajanduse varustamise eest ajanõuetele vastava tehnikaga. Praegu töötab Ukraina põldudel 182 000 traktorit (15-hobujõulisteks ümberarvestatult) ehk 69% rohkem kui enne sõda, 51 000 teraviljakombaini ehk 65% rohkem kui enne sõda ning kümneid tuhandeid keerulisi põllutöömehhanismid.

Rahvamajanduse pideva tõusu alusel kasvab laiade töörahvahulkade aineeline heaolu ja tõuseb nende kultuuri-tase. Puhkeb õitsele ukraina sotsialistlik kultuur. Ukrainas töötab ligi 30 000 kooli, kus õpib üle 6,5 miljoni lapse. 1952/53. a. oli vabariigis 144 kõrgemat õppeasutust, kus õppis üle 177 000 üliõpilase, mis on peaaegu 8 korda rohkem kui 1914. aastal ja rohkem kui ühelgi Lääne-Euroopa kapitalistlikul maal; 591 tehnikumis ja keskkastme eriõppeasutuses õppis ligi 234 000 õpilast. Ukrainas tegutsevad kümned tuhanded kultuurhariduslikud asutused, klubid, raamatukogud ja kultuuripaleed.

Nõukogude võimu aastate jooksul Ukrainas loodud Teaduste Akadeemia, Arhitektuuri Akadeemia ja rohkearvuline teadusliku uurimise asutuste võrk ühendavad suurt hulka Ukraina teadlasi, kes annavad väärilise panuse eesrindliku nõukogude teaduse arendamisse.

Ukraina rahva sotsialistliku kultuuri arenemine toimub marksistlik-leninliku ideoloogia graniitalusel, lahutamatus loovas seoses kõigi NSV Liidu vennasrahvaste kultuuriga ning selle orgaanilisel vastastikusel mõjul. Eriti viljastavat mõju ukraina nõukogude kultuuri arendamisele avaldab suure vene rahva sotsialistlik kultuur.

Nõukogude Liidu ja tema koostisosa — Ukraina Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi maailma-ajaloolised edusammud äratavad sügavat imetlust ja tunnustust kogu progressiivses inimkonnas.

Miljonid kapitalistlike maade töötajad, kes ägavad julma ekspluatatsiooni ikke all, jälgivad suure uhkustunde ja lootusega edusamme NSV Liidu rahvaste, sealhulgas ukraina rahva võitluses kommunismi ülesehitamise eest, ülemaailmse rahu eest.

Kommunistliku ülesehitustöö edusammud NSV Liidus

näitavad kogu maailma rahvastele, et ainult sotsialism kindlustab kõigi rahvaste ja rahvuste vaba ja õnneliku elu, arengu ja õitsengu, tõelise rahvaste sõpruse, nende koostöö ja vastastikuse abi.

Nõukogude Liit on innustavaks näiteks riigist, kus esmakordselt inimkonna ajaloos on lahendatud rahvusküsimus.

*

Tähendusrikast ajaloolist päeva — Ukraina Venemaaga taasühinemise 300. aastapäeva — võtavad kõik Nõukogude Liidu rahvad vastu uute väljapaistvate edusammudega kommunismi ehitamisel.

Kommunistliku partei juhtimisel võitlevad nõukogude inimesed kangelaslikult selle NLKP XIX kongressi poolt kavandatud programmi teostamise eest, mis näeb ette meie maa edasiarendamist teel kommunismile.

NLKP Keskkomitee septembripleenum määras kindlaks sotsialistliku põllumajanduse edasiarendamise ja töötajate ainelise heaolu tõstmise võitlusprogrammi. Kommunistlik partei arendab võitlust põllumajanduse järsu tõusu eest, kerge- ja toiduainetetööstuse kiirendatud edendamise eest selleks, et lähema kahe-kolme aasta jooksul külluses rahuldada meie maa elanikkonna kasvavad vajadused toiduainete alal ning kindlustada kerge- ja toiduainetetööstus toorainega.

Kogu meie partei ja Nõukogude valitsuse tegevus on kantud sügavast usust rahvasse, tööliste ja talupoegade loovatesse jõududesse, kes loovad kõiki eluhüvesid ja on tõelised ajaloo loojad.

Nõukogude sotsialistlik riik on kommunismi ülesehitamise peamiseks tööriistaks. Kommunistlik partei hoolitseb väsimatult Nõukogude riigi, tema võimsuse ja kaitsevõime edasise tugevdamise eest, tööliklassi ja kolhoositalurahva liidu ning NSV Liidu rahvaste sõpruse ja sotsialistliku koostöö kindlustamise eest.

Meie pühaks kohuseks on kindlustada Nõukogudemaa rahvaste ühtsuse ja sõpruse edasist tugevnemist, Nõukogude paljurahvuselise riigi tugevnemist. Meie maa rahvaste sõpruse tingimustes ei kohuta meid mingisugused ei sise- ega välisvaenlased.

On nurjunud ja nurjuvad ka edaspidi kõik Lääne imperialistide salakavalad katsed külvata vaenu NSV Liidu

rahvaste vahele, õõnestada meie paljurahvuselise sotsialistliku riigi võimsust. Kuid nõukogude inimesed teavad, et senikaua kui püsib kapitalistlik ümbrus, saadavad imperialistlikud riigid ka edaspidi meie juurde salakuulajaid ja diversante, püüavad Nõukogude-vastastel eesmärkidel kasutada purustatud vaenulike rühmituste riismeid, aktiveerida kodanlik-natsionalistlikke elemente, elustada natsionalistlikke eelarvamusi üksikute inimeste teadvuses ja kasutada neid NSV Liidu rahvaste sõpruse õõnestamiseks.

Intensiivsem valvsus imperialistlike kiskjate ja nende agentuuri — iga liiki kodanlike natsionalistide ja muude reetjate sepitsuste vastu on üks nõukogude sotsialistlike vabariikide ja kogu meie suure kodumaa edusammude ja õitsengu tähtsamaid tingimusi.

Kommunistliku ülesehitustöö edusammud NSV Liidus, rahvaste sõpruse ideoloogia triumf innustavad kogu maailma rahvaid võitlusele kapitali ikkest vabanemise eest ja sõbralike, rahuarmastavate suhete eest kõigi rahvaste vahel.

Elagu ja tugevnegu NSV Liidu rahvaste vääramatu sõprus — meie suure kodumaa jõu ja võimsuse allikas!

Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini lipu all, kommunistliku partei juhtimisel edasi, kommunismi võidule!

Toimetaja H. Tiidus
Tehniline toimetaja T. Mitt.
Korrektorid
L. Golberg ja M. Eesmaa
Ladumisele antud 1. II 1954.
Trükkimisele antud 6. II 1954.
Trükiarv 3000. Paber 54:84, $\frac{1}{16}$.
Trükipoognaid 1,75. Formaadile
60:92 kohaldatud trükipoognaid
1,44. Arvutuspoognaid 1,42.
MB-04886. Trükikoda «Ühiselu»,
Tallinn, Pikk tän. 40/42.
Tellimise nr. 417.

На эстонском языке.
Тезисы о 300-летию воссоединения
Украины с Россией
(1654—1954 гг.)

Hind 30 kop.

30 kop.

A-19938

VI

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00376153 5